

PREGLEDNI ZNANSTVENI RAD

USTAVNOSUDSKA ZAŠTITA USTAVNOG I KONVENCIJSKOG PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

dr. sc. Duška Šarin¹

Viktorija Šeparović, bacc. oec.²

SAŽETAK: Rad se bavi ustavnosudskom zaštitom ustavnog i konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj te se najprije obrađuje Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a poglavito konvencijsko jamstvo prava na suđenje u razumnom roku kroz jurisprudenciju Europskog suda za ljudska prava. Nakon toga razmatra se ustavno jamstvo prava na suđenje u razumnom roku kroz normativni prikaz njegova razvoja. Podrobno se analizira ustavna tužba kao sredstvo zaštite prava na suđenje u razumnom roku pri čemu se osobita pozornost poklanja kazuistici Ustavnog suda Republike Hrvatske. Konačno, u radu se ukazuje i na probleme uzrokovane postojećim zakonodavnim modelom zaštite prava na suđenje u razumnom roku.

Ključne riječi: *pravo na suđenje u razumnom roku, ustavna tužba, Ustav, Ustavni sud, Konvencija, Europski sud, Zakon o sudovima*

JEL: K38, K40, K49

1. UVODNE NAPOMENE

S obzirom na to da je ustavnosudska zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav), u pravilu, supsidijarna, ne smijemo zaboraviti na iznimne situacije u kojima će Ustavni sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen dopušteni pravni put, a jedna od njih je i situacija kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud, drugim riječima, kad je podnositelju ustavne tužbe povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.³

¹ dr. sc. Duška Šarin, EFFECTUS poduzetnički studiji – visoko učilište, Zagreb

² Viktorija Šeparović, bacc. oec., EFFECTUS poduzetnički studiji – visoko učilište, Zagreb

³ V. članak 129. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 56/90., 135/97., 08/98., 113/00.,

Unatoč tome što je danas u Republici Hrvatskoj zaštita prava na suđenje u razumnom roku, kao jednog od iznimno bitnih pravnih instituta za funkcioniranje pravne države, zajamčena ne samo Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: Konvencija)⁴ već i Ustavom⁵, pravo na donošenje sudske odluke u razumnom roku još uvijek nije u dostatnoj mjeri zaštićeno u hrvatskom pravnom sustavu.

Iako Republika Hrvatska zahvaljujući judikaturi Ustavnog suda nema većih problema s Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu (u daljnjem tekstu: Europski sud), kad je riječ o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, jer pravna stajališta Ustavnog suda u cijelosti su usuglašena s kazuistikom Europskog suda, to još uvijek nije tako u praksi redovnih i specijaliziranih sudova, uključujući i Vrhovni sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud).

Budući da na kršenje prava na suđenje u razumnom roku nije dovoljno reagirati u pojedinačnim slučajevima na razini Ustavnog suda, već taj problem treba rješavati na onoj razini na kojoj on nastaje, radom se nastoji pridonijeti *širenju spoznaje* da je Republika Hrvatska ratifikacijom Konvencije na sebe preuzela ne samo međunarodne ugovorne obveze koje su dužna poštivati sva tijela državne i javne vlasti, poglavito sudovi, već da je obvezna akceptirati i načelna pravna stajališta Europskog suda koja se, *inter alia*, odnose na pravo na suđenje u razumnom roku. U radu se ukazuje i na probleme uzrokovane postojećim zakonodavnim modelom zaštite prava na suđenje u razumnom roku, koji nije u potpunosti usklađen s Konvencijom, te na potrebu za određenim rješenjima *de lege lata* i *de lege ferenda*.

2. KONVENCIJSKO JAMSTVO PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

2.1. O Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe

Konvencija je usvojena 4. studenoga 1950. u Rimu, a stupila je na snagu 3. rujna 1953. godine kao temeljni pravni instrument zaštite ljudskih prava Vijeća Europe, odnosno njegov „prvi veliki akt“ zbog kojeg se Vijeće Europe smatra „živućom savjesti Europe“.

124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 05/14.) i članak 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 99/99., 29/02., 49/02. – pročišćeni tekst), te članak 63. stavak 1. Ustavnog

⁴ V. članak 6. stavak 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.).

⁵ V. članak 29. stavak 1. Ustava.

No, uspjeh Konvencije u najvećoj mjeri proizlazi iz činjenice što je upravo Konvencijom ustanovljen ne samo djelotvoran institucionalni sustav nadzora nad njezinom primjenom, odnosno implementacijom konvencijskih prava na unutarnjem planu država ugovornica, već je Konvencijom ustanovljen i sustav prisilnog izvršenja obveza koje su države ugovornice prihvatile ratifikacijom. Naime, člankom 46. stavkom 1. Konvencije stipulirano je: „visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke“, što znači da su sve zemlje koje su ratificirale Konvenciju dužne priznati obvezatnost presude Europskog suda u predmetu u kojem su bile stranka.⁶

Valja apostrofirati da je Europski sud, uspostavljen Konvencijom odnosno Protokolom broj 11 uz Konvenciju, isključivo odgovoran za njezinu interpretaciju te se s pravom može reći da unatoč tome što je Konvencija jedan od najznačajnijih dokumenata za zaštitu ljudskih prava u Europi, značaj Konvencije ne proizlazi iz stipulacije konvencijskih članaka, već upravo iz jurisprudencije Europskog suda koji joj je osigurao vodeću ulogu u definiranju suvremenih standarda zaštite ljudskih prava u europskim državama.⁷

Štoviše, Europski sud u Strasbourgu vrlo rano je u svojoj bogatoj judikaturi zauzeo stajalište da njegove presude zapravo služe ne samo da se riješe oni slučajevi koji su podneseni pred Europski sud, već, puno šire, da razlože, očuvaju i razvijaju pravila koja je ustanovila Konvencija.⁸ Spomenimo još da je Europski sud 1995. godine, u predmetu *Loizidou protiv Turske*, zauzeo stajalište da Konvencija ima status ustavnog instrumenta europskog javnog prava⁹, dok je 2009. godine, izraženim stajalištem u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, priznao Konvenciji i „nadustavnu važnost“¹⁰. Upravo stoga Konvencija odnosno stajališta Europskog suda imaju znatan utjecaj na pravne poretke svih članica Vijeća Europe¹¹.

⁶ V. članak 46. stavak 1. Konvencije.

⁷ Više o pravnoj naravi jurisprudencije Europskog suda v. Zupančič, B. M.: *On the Interpretation of Legal Precedents and of the Judgements of the European Court of Human Rights*, The Owl of Minerva, Essays on Human Rights, Eleven International Publishing, Utrecht, 2008., str. 351.-392.; Omejec, J.: *Vijeće Europe i europska unija, institucionalni i pravni okviri*, Novi informator, Zagreb, 2008.

⁸ Europski sud je, naime, u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva* naveo: „*The Court's judgments in fact serve not only to decide those cases brought before the Court but, more generally, to elucidate, safeguard and develop the rules instituted by the Convention, thereby contributing to the observance by the States of the engagements undertaken by them as Contracting Parties.*“. V. *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (1978.), § 154.

⁹ U predmetu *Loizidou protiv Turske* Europski sud je istaknuo: „*Such a system, which would enable States to qualify their consent under the optional clauses, would not only seriously weaken the role of the Commission and Court in the discharge of their functions but would also diminish the effectiveness of the Convention as a constitutional instrument of European public order (ordre public).*“. V. *Loizidou protiv Turske* (1995.), § 75.

¹⁰ Naime, u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* Europski sud utvrdio je da ustavne odredbe te države proturječe zabrani diskriminacije utvrđenoj člankom 14. Konvencije, a u vezi s pasivnim biračkim pravom iz članka 3. Protokola broj 1. V. *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* (2009.), § 50.

¹¹ Više o utjecaju Konvencije na pravne poretke članica Vijeća Europe te položaju Konvencije u pravnom poretku Republike Hrvatske v. Šarin, D.: *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kroz odnos*

2.2. Pravo na suđenje u razumnom roku kao dio konvencijskog prava na pravično (pošteno) suđenje

Pravo na suđenje u razumnom roku dio je prava na pravično (pošteno) suđenje kao jednog od najvažnijih ljudskih prava, a zasigurno najvažnijeg procesnog prava jer se odnosi na zaštitu građanskih prava pojedinaca i to kroz jamstvo prava na pravičnu, javnu i brzu raspravu kod utvrđivanja prava i obveza građanskopravne naravi ili kod odlučivanja o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela. Pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno je člankom 6. stavkom 1. Konvencije, kojim je stipulirano:

Članak 6.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega, svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. (...)“¹²

Za razliku od tzv. impliciranih prava (*implied rights*) koja Europski sud u svojoj jurisprudenciji izvodi iz Konvencije, pravo na suđenje u razumnom roku (*reasonable time*) izrijekom je priznato u članku 6. stavku 1. Konvencije.¹³

Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Republike Hrvatske na primjeru zaštite ljudskog prava na pristup sudu, Pravni vjesnik, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2014., god. 30, br. 3-4, str. 77.-100.

¹² Konvencija je objavljena na engleskom i hrvatskom jeziku u „Narodnim novinama - Međunarodni ugovori“ broj 18/97., a relevantan dio članka 6. stavka 1. Konvencije u izvorniku na engleskom jeziku glasi:

„Article 6.

RIGHT TO A FAIR TRIAL

1 In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. (...)“

Napominjemo da u radu zajedno koristimo oba termina „pravično (pošteno)“ stoga što je usporedbom članka 6. stavka 1. Konvencije u izvorniku na engleskom jeziku i službenom prijevodu na hrvatski jezik vidljiva nedosljednost prijevoda međunarodnih ugovora jer se u samom tekstu članka 6. spominje pravo na „pravično“ suđenje, dok se kao naslov istog članka navodi: „Pravo na pošteno suđenje“. Kao razlog tome, u stručnoj literaturi, navode se i moguće teškoće pri odgovarajućem tumačenju značenja engleske riječi „fair“ odnosno prevođenju iste na hrvatski jezik, o čemu v. Uzelac, A.: Hrvatsko procesno pravo i jamstvo pravičnog postupka iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 1998., vol. 19, Supplement, str. 1005.-1030.; Omejec, J.: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasbourški *acquis*, Novi informator, Zagreb, 2013., str. 1121.-1122.; Šarin, D.: Pravo na pristup sudu u praksi Europskog suda za ljudska prava, Pravni vjesnik, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2015., god. 31, br. 3-4, str. 269.

¹³ Naime, zbog osiguranja stvarne zaštite konvencijskih prava, Europski sud iz pojedine konvencijske odredbe kojom je zajamčeno određeno pravo svojim pravnim tumačenjem izvodi drugo pravo koje u toj odredbi nije izrijekom utvrđeno, ali je implicitno sadržano ili mu je inherentno. Više o načelu impliciranih prava v. Omejec, J.: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasbourški *acquis*, Novi informator, Zagreb, 2013., str. 1032.-1034. O impliciranom

Naglašavamo da su citiranim člankom 6. Konvencije obuhvaćena dva aspekta prava na pravično (pošteno) suđenje, koja se reflektiraju na pravo na suđenje u razumnom roku kao njegovom eksplicitnom dijelu. Prvi aspekt je građanski, dok je drugi kazneni, dakle, s jedne strane riječ je o jamstvu prava na pravično (pošteno) suđenje u postupcima o pravima i obvezama građanske naravi, a s druge strane o jamstvu tog prava u postupcima kaznene naravi. Međutim, Europski sud vrlo često ne čini razlike između tih dviju vrsta sudskih postupaka pa se u postupcima kaznene naravi najčešće referira na tumačenja koja je dao u postupcima o pravima i obvezama građanske naravi.¹⁴

Načelno govoreći, Europski sud smatra da je konvencijska dužnost države članice organizirati svoje sudstvo na takav način da može udovoljiti svim obvezama iz članka 6. stavka 1. Konvencije, *što znači* osigurati i pravo na suđenje u razumnom roku.¹⁵

Osnovni razlog za uvođenje pojma razumnog roka bio je, naime, osigurati pravnu sigurnost odnosno omogućiti dovoljnu brzinu rješavanja predmeta pred sudovima, kako bi se strankama u kaznenim i građanskim postupcima omogućilo da ne budu predugo pod optužbom ili u neizvjesnosti u svezi sa svojim pravnim statusom. Drugim riječima, cilj postavljanja kriterija razumnog roka bio je zaštita svih stranaka u određenom postupku od odugovlačenja tog postupka, pri čemu je Europski sud uzeo u obzir i činjenicu da odugovlačenje samog postupka narušava kredibilitet i učinkovitost pravde koju su sudovi dužni provoditi u svim *članicama Vijeća Europe*.¹⁶

Konzekventno, navedena obveza odnosi se i na sve sudove u Republici Hrvatskoj, koja je Konvenciju ratificirala 17. listopada 1997.¹⁷ godine. Iako je Konvencija postala dio

pravu izvedenom upravo iz citiranog članka 6. Konvencije v. Šarin, D.: Pravo na pristup sudu u praksi Europskog suda za ljudska prava, Pravni vjesnik, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2015., god. 31, br. 3-4, str. 267.-296.

¹⁴ Kada je riječ o odlučivanju o građanskim pravima i obvezama (*civil rights and obligations*), judikatura Europskoga suda pokazuje da se taj pojam shvaća relativno široko, pa se područje primjene članka 6. stavka 1. Konvencije odnosi ne samo na klasične građanskopravne postupke, nego i sve one čiji se ishod izravno odnosi na neko građansko pravo ili obvezu u smislu ustaljenog kontinentalnoeuropskog shvaćanja. Pri tome je irelevantno primjenjuju li se propisi privatnopravne ili javnopravne naravi, sudjeluju li u postupku fizičke osobe ili pravne osobe privatnog ili javnog prava, kao ni to u čijoj je nadležnosti prema unutarnjem pravu država članica Vijeća Europe odlučivanje o pojedinom pravu. O tome v. i odluku Ustavnog suda broj: U-I-745/1999 od 8. studenoga 2000. („Narodne novine“ broj 112/00.).

¹⁵ V., primjerice, predmet Baggetta protiv Italije (1987.), § 23.

¹⁶ Više o tome v. Goranić, I.: Suđenje u „razumnom roku“ – jedan od uvjeta za pravično suđenje (članak 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), Vladavina prava, Zagreb, 2000., god. 4, br. 6, str. 47.-63.

¹⁷ V. Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i protokola br. 1, 4, 6, 7 i 11 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 18/97. Nakon stupanja na snagu Protokola br. 11 uz Konvenciju objavljen je i pročišćeni tekst Konvencije („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 6/99. – pročišćeni tekst i 8/99. – ispravak). Protokoli br. 12 i 13 uz Konvenciju potvrđeni su Zakonom o potvrđivanju Protokola br. 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 14/02.

unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske 1997. godine donošenjem Zakona o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i protokola br. 1, 4, 6, 7 i 11 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, valja reći da je Konvencija u hrvatski pravni sustav bila inkorporirana već 1991. godine donošenjem Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj, kojim se Republika Hrvatska obvezala na poštivanje i zaštitu temeljnih prava i sloboda čovjeka i građanina u skladu s Konvencijom te protokolima vezanima uz Konvenciju.¹⁸

Uzevši u obzir da se Republika Hrvatska ratifikacijom Konvencije obvezala osigurati svakoj osobi pod njenom jurisdikcijom sva prava i slobode koje su njome zajamčene, obveza je svih sudova u Republici Hrvatskoj da kroz izravnu primjenu Konvencije u sudskim postupcima djelotvorno štite europske pravne standarde koji se, *inter alia*, odnose na pravo na suđenje u razumnom roku.¹⁹ Dakako, to se odnosi i na postupke povodom ustavnih tužbi pred Ustavnim sudom koji i sam u svojim odlukama navodi da u provedbi svoga nadzora treba uzeti u obzir činjenicu da je Republika Hrvatska kao suverena država prenijela dio svoje sudbene jurisdikcije na Europski sud te da se stoga u postupcima povodom ustavnih tužbi pred Ustavnim sudom primjenjuju pravni standardi koje je u svojoj praksi izgradio Europski sud, kao i činjenicu da je odluka Ustavnog suda posljednja nacionalna odluka u tim postupcima protiv koje podnositelji imaju pravo podnošenja pojedinačnog zahtjeva Europskom sudu. Dakle, samo se na taj način može osigurati izvršavanje međunarodnih obveza koje je Republika Hrvatska prihvatila ratifikacijom Konvencije. Dru-gim riječima, time se omogućuje da se sporovi riješe na nacionalnoj razini izravnom

(Objava o stupanju na snagu Protokola br. 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 9/05.) i Zakonom o potvrđivanju Protokola br. 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 14/02. (Objava o stupanju na snagu Protokola br. 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 13/03.). Hrvatska je ratificirala i Protokol br. 14 uz Konvenciju. V. Zakon o potvrđivanju Protokola br. 14 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o izmjeni nadzornog sustava Konvencije, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 1/06. (Objava o stupanju na snagu Protokola br. 14 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o izmjeni nadzornog sustava Konvencije, „Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 2/10.). Konačno, Protokol br. 15 potvrđen je Zakonom o potvrđivanju Protokola br. 15 kojim se mijenja i dopunjuje Konvencija („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 13/17.).

¹⁸ V. članke 1. i 2. Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“ broj 65/91., 27/92., 34/92.). O tome v. i odluku Ustavnog suda broj: U-I-745/1999 od 8. studenoga 2000. („Narodne novine“ broj 112/00.).

¹⁹ Zanimljivo je da je prvi predmet u kojem je Europski sud utvrdio kršenje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj bio predmet Rajak protiv Hrvatske (2001.), koji se odnosio upravo na povredu prava na suđenje u razumnom roku. Više o tome v. Uzelać, A.: O razvoju pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Afirmacija ili kapitulacija u borbi za djelotvorno pravosuđe?, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., vol. 62, br. 1-2, str. 362.

primjenom Konvencije i kazuistike Europskog suda u skladu s načelom supsidijarnosti konvencijskog nadzornog sustava.²⁰

Europski sud kod procjene suđenja u razumnom roku odnosno uzroka koji su doveli do predugog trajanja određenog sudskog postupka najčešće navodi da se procjena razumnosti uzroka za dugo trajanje građanskog odnosno kaznenog postupka obavlja na temelju specifičnih okolnosti svakog pojedinog slučaja, a uzevši u obzir one kriterije koji su uspostavljeni u njegovoj judikaturi.²¹ Dosljedno tome, kod procjene suđenja u razumnom roku uzimaju se u obzir osobito sljedeći kriteriji: složenost predmeta, postupanje podnositelja zahtjeva i nadležnih vlasti članice Vijeća Europe te važnost koju za podnositelja zahtjeva ima odluka o predmetu spora.²²

Što se tiče visine novčane naknade koju bi država članica trebala isplatiti *žrtvi* povrede članka 6. stavka 1. Konvencije o pravu na suđenje u razumnom roku, valja reći da u jurisprudenciji Europskog suda nije strogo definirana već će Europski sud u svakom konkretnom slučaju ispitati je li dosuđena novčana naknada adekvatna povredi i tek na temelju tako provedenog postupka donijeti odluku o tome je li podnositelj zahtjeva *žrtva* povrede prava na suđenje u razumnom roku. Europski sud, naime, smatra da status *žrtve* kršenja prava na suđenje u razumnom roku ovisi o visini naknade dosuđene u državi članici, što znači da u slučaju kada je iznos naknade znatno niži od visine koju bi dosudio Europski sud, podnositelj zahtjeva i dalje se smatra *žrtvom* povrede prava na suđenje u razumnom roku jer mu, sukladno Konvenciji, pripada „pravedna naknada“.²³

Ukratko, može se zaključiti da je Europski sud kroz svoju kazuistiku potvrdio karakteristike Konvencije izražene u načelu učinkovitosti prema kojem sva prava koja se štite Konvencijom, stoga i pravo na suđenje u razumnom roku kao eksplicitni dio prava na pravično (pošteno) suđenje u smislu važnog mjesta koje to pravo ima u

²⁰ V., primjerice, odluku Ustavnog suda broj: U-III-5807/2010 od 30. travnja 2013. („Narodne novine“ broj 57/13.). O izravnoj primjeni Konvencije i kazuistici Europskog suda glede prava na suđenje u razumnom roku v. Vajić, N.: Duljina sudskog postupka u Hrvatskoj i praksa Europskog suda za ljudska prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2001., vol. 51, br. 5, str. 981.-990.

²¹ O kriterijima glede prava na suđenje u razumnom roku u kaznenim postupcima v. Krapac, D.: Trajanje kaznenog postupka i pravo na kazneno suđenje u razumnom roku, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2013., vol. 63, br. 1, str. 5.-70.

²² V., primjerice, predmet Scordino protiv Italije (2006.), § 177. u kojem je Europski sud istaknuo: „Sud ponavlja kako je potrebno imati na umu okolnosti predmeta te kriterije utvrđene u sudskoj praksi Suda, a naročito složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i ponašanje nadležnih vlasti, te važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodilo u pitanje u sporu.“ Usp. i predmet Comingersoll S. A. protiv Portugala (2000.), § 19.

²³ V., primjerice, gore citiran, predmet Scordino protiv Italije (2006.), § 213. u kojem je Europski sud naveo: „Čak i ako način obračuna predviđen domaćim pravom ne odgovara točno kriterijima utvrđenim od strane Suda, analiza sudske prakse trebala bi omogućiti žalbenim sudovima da dosuđuju iznose koji nisu nerazumni u usporedbi s iznosima što ih Sud dosuđuje u sličnim predmetima.“

demokratskom društvu, moraju biti stvarna i djelotvorna (*practical and effective*), a ne teorijska ili prividna (*theoretical or illusory*).²⁴

3. USTAVNO JAMSTVO PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

3.1. Uvodno o pravu na suđenje u razumnom roku kao ustavnom jamstvu u Republici Hrvatskoj

Ustavom kao temeljnim pravnim i političkim aktom koji treba omogućiti demokratski razvoj države i društva kroz zaštitu najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, a napose ljudskih prava i temeljnih sloboda koje predstavljaju relevantni element konstitucionalizacije ustavne države, naglašena je važnost deklaracije i zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, stoga i prava na suđenje u razumnom roku.

Pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno je člankom 29. stavkom 1. Ustava kojim je propisano:

„Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obavezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“²⁵

Napomenimo ovdje kako je Ustavni sud utvrdio da jamstva iz članka 29. Ustava, *inter alia*, sadrže obvezu države da, djelotvornom organizacijom pravosuđa, osigura pravo na suđenje u razumnom roku strankama u postupcima koji uključuju spor u vezi meritornog odlučivanja o njihovim pravima i obvezama, kao i u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo.²⁶

No, skreće se pozornost da iako se pravo na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj danas odnosi i na postupke kaznene naravi kod odlučivanja o sumnji ili optužbi

²⁴ Primjerice, Europski sud je karakteristike Konvencije izrazio u predmetu Airey protiv Irske (1979.) navodeći: „The Convention is intended to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective.” Europski sud je i u predmetu Kreuz protiv Poljske (2001.) ponovio: „I dalje s tim u vezi, Sud konačno želi ponoviti da je njegovo ispitivanje temeljeno na načelu da je namjera Konvencije zajamčiti ne prava koja su teorijska ili prividna (theoretical or illusory), već prava koja su stvarna i djelotvorna (practical and effective).“ V. Airey protiv Irske (1979.), § 24.; Kreuz protiv Poljske (2001.), § 57. Usp. Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva (1975.), § 35.; Marckx protiv Belgije (1979.), § 31.; Artico protiv Italije (1981.), § 33.; Soerling protiv Ujedinjenog Kraljevstva (1989.), § 87.; Garcia Manibardo protiv Španjolske (2000.), § 43.

²⁵ V. članak 29. stavak 1. Ustava.

²⁶ V. odluku Ustavnog suda broj U-IIIvS-2390/2008. od 18. prosinca 2008. („Narodne novine“ broj 4/09.).

zbog kažnjivog djela pravnih subjekata, kao i na postupke radi utvrđivanja prava i obveza građanskopravne naravi, tome nije oduvijek bilo tako. Štoviše, pravo na donošenje sudske odluke u razumnom roku nije ni bilo zajamčeno „Božićnim Ustavom“.²⁷

Njime je, naime, bilo zajamčeno pravo na pravično suđenje koje se odnosilo samo na suđenje u kaznenim postupcima.²⁸ Drugim riječima, pravo na pravično suđenje u svim ostalim postupcima nije bilo zajamčeno člankom 29. „Božićnog Ustava“, dok pravo na donošenje odluke u razumnom roku nije bilo statuirano u odnosu ni na jednu vrstu postupaka, za razliku od prethodno citiranog članka 6. stavka 1. Konvencije.²⁹

3.2. Razvoj pravne zaštite ustavnog prava na suđenje u razumnom roku

U oblikovanju temeljnih ljudskih prava i sloboda pa tako i prava na suđenje u razumnom roku, Republika Hrvatska prošla je razvojni put čiji je rezultat ustavnopravna odnosno zakonodavna regulacija predmetnog prava. Premda iznimno značajno ne samo kao jamstvo svima da će njihov sudski postupak završiti u razumnom roku, već što se time ogleda i kao jamstvo funkcioniranja pravne države, pravo na suđenje u razumnom roku ustavno je pravo u Republici Hrvatskoj tek od stupanja na snagu Promjene Ustava Republike Hrvatske iz 2000. godine.³⁰ Naime, drugom promjenom Ustava izmijenjen je njegov članak 29. stavak 1. te u tekstu koji je i danas na snazi, kao što je prethodno navedeno, glasi: „Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“³¹

²⁷ Budući da je Ustav Republike Hrvatske donesen 21. prosinca 1990. godine te proglašen sljedećeg dana poznat je i kao „Božićni Ustav“ („Narodne novine“ broj 56/90.). Člankom 29. stavkom 1. „Božićnog Ustava“ bilo je određeno: „Svatko tko je osumnjičen ili optužen zbog kaznenog djela ima pravo: - na pravično suđenje pred nadležnim sudom ustanovljenim zakonom“.

²⁸ Ipak, treba napomenuti da je Ustavni sud, vršeći svoju ustavnu zadaću tumača sadržaja ustavnih odredaba, u svojim odlukama tumačio i ustavno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. „Božićnog Ustava“ ističući da navedeni članak „valja protumačiti kao ustavno pravo građanina na pravični postupak u svakoj vrsti postupka pred upravnim tijelima i svim sudovima, a ne samo u kaznenim postupcima“. V., primjerice, odluku Ustavnog suda broj U-III-39/1997 od 5. svibnja 1999. („Narodne novine“ broj 53/99.).

²⁹ Ovdje valja reći da je Ustavni sud svojom odlukom odgovorio na pitanje: „koje zahtjeve, jamstva i prava sadrži odredba iz stavka 1. članka 6. Konvencije glede postupka u kojem se odlučuje o građanskim pravima i obvezama“, navevši da „iz navedene odredbe proizlaze za osobu o čijem se građanskom pravu ili obvezi odlučuje sljedeća postupovnoppravna jamstva odnosno prava: pravo da o građanskom pravu odnosno obvezi odluči zakonom ustanovljen, neovisan i nepristran sud... pravo da postupak u kojem se odlučuje o građanskom pravu odnosno obvezi bude pravičan... pravo da postupak u pravilu bude javan i da odluka obvezatno bude javno objavljena... pravo na donošenje odluke u razumnom roku“. V. odluku Ustavnog suda broj: U-I-745/1999 od 8. studenoga 2000. („Narodne novine“ broj 112/00.).

³⁰ V. članak 10. Promjene Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 113/00.).

³¹ Dakle, drugom promjenom Ustava izmijenjen je njegov članak 29. na način da je pravo na pravično

Drugim riječima, pravo na donošenje sudske odluke u razumnom roku nije bilo jamčeno ni „Božićnim Ustavom“,³² a ni prvom promjenom Ustava iz 1997.³³ godine. Spomenimo još da ni Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 1991. godine nije sadržavao odredbu kojom bi se jamčilo pravo na rješavanje sudskog postupka u razumnom roku, dok je Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 1999. godine bila stipulirana samo mogućnost iznimnog pokretanja ustavnosudskog postupka.³⁴

Treba posebno istaknuti da su na daljnju razradu instituta zaštite prava na suđenje u razumnom roku odlučujući utjecaj imale presude Europskog suda u kojima je zauzet načelan stav da u Republici Hrvatskoj ne postoji pravno sredstvo kojim bi građani mogli ostvariti svoje pravo na ispitivanje slučaja u razumnom roku.³⁵

Stoga je zaštita prava na suđenje u razumnom roku, zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava, razrađena Ustavnim zakonom o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 2002. godine kojim je bilo određeno da će Ustavni sud „pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud“. Dakle, tek je time regulirano pravo na suđenje u razumnom roku kao subjektivno pravo onoga kome nije riješen njegov sudski predmet u roku koji se može smatrati razumnim u osobitim okolnostima konkretnog slučaja. Pored navedenog, izrijeckom su stipulirana dva prava od kojih se prvo odnosilo na ustavnosudsko

suđenje utvrđeno kao ustavno jamstvo ne samo u kaznenim postupcima, već i u svim drugim postupcima u kojima se odlučuje o pravima i obvezama stanaka. No, ono što je za nas posebno bitno izrijeckom je statuirano i pravo na suđenje u razumnom roku, čime je članak 29. stavak 1. Ustava sadržajno usklađen s člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Usp. članak 29. stavak 1. „Božićnog Ustava“ i Ustava, te članak 6. stavak 1. Konvencije.

³² No, unatoč tome što „Božićni Ustav“ nije sadržavao odredbe o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, valja ponoviti da je Republika Hrvatska 1997. godine ratificirala Konvenciju, inkorporiranu u naš pravni sustav već 1991. godine, a koja nesporno čini izvoriste instituta prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj.

³³ Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 135/97.), naime, nije sadržavao nikakvu promjena glede reguliranja problematike koja se odnosila na nerazumnu duljinu sudskih postupaka.

³⁴ V. članak 28. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 13/91.) i članak 59. stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 99/99.) kojim je bilo određeno: „Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije negoli je iscrpljen pravni put ako utvrdi da je potpuno razvidno da se pobijanim aktom, odnosno nedonošenjem akta u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem postupka za podnositelja tužbe mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice.“

³⁵ Naime, nakon prethodno spomenutog predmeta Rajak protiv Hrvatske (2001.) započeo je niz hrvatskih slučajeva u kojima je Europski sud utvrdio kršenje prava na suđenje u razumnom roku. Više o utjecaju Europskog suda na razradu instituta zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj v. Šikić, M.: Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2009., vol. 30, br. 1, str. 333.-372.

određivanje roka za donošenje akta kojim će nadležni sud meritorno odlučiti o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela podnositelja ustavne tužbe, dok se drugo pravo odnosilo na primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavna prava na suđenje u razumnom roku.³⁶

Konzekventno, Ustavni je sud od 2002. godine bio nadležan u prvom i posljednjem stupnju za zaštitu ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, a ustavna tužba bila je jedino pravno sredstvo u Republici Hrvatskoj za zaštitu tog prava.

Imajući u vidu navedeno, u hrvatskoj pravnoj teoriji zaštita prava na suđenje u razumnom roku uglavnom se dijelila na dva osnovna razdoblja i to razdoblje bez odgovarajuće zaštite i razdoblje djelomično odgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku koje započinje, 2002. godine, izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu.³⁷ Naime, njihovim stupanjem na snagu ukinuta je iznimnost pokretanja postupka pred Ustavnim sudom po pitanju zaštite prava na suđenje u razumnom roku jer, kao što je već rečeno, prethodno je Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu iz 1999. godine bilo određeno da „Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak“.³⁸

Značajna promjena pravne regulacije instituta zaštite prava na suđenje u razumnom roku učinjena je Zakonom o sudovima iz 2005. godine.³⁹ Njime je, naime, u domaći pravni poredak uvedeno novo pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, odnosno zaštita tog ustavnog prava proširena je na redovne i specijalizirane sudove, uključujući i Vrhovni sud, a Ustavni sud posljedično tome prestao je biti nadležan u prvom stupnju.⁴⁰ Do-

³⁶ V. članak 26. Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 29/02.).

³⁷ V., primjerice, Perin Tomičić, I.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj s osobitim osvrtom na problem okončanih predmeta, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2007., vol. 28, br. 2, str. 1353.-1375.; Radolović, A.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku - realna mogućnost, (pre)skupa avantura ili utopija?, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008., vol. 29, br. 1, str. 277.-315.; Šikić, M.: Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2009., vol. 30, br. 1, str. 333.-372.; Uzelac, A.: O razvoju pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Afirmacija ili kapitulacija u borbi za djelotvorno pravosuđe?, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., vol. 62, br. 1-2, str. 359.-396.

³⁸ V. članak 59. stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 99/99.). O problemima vezanim uz šutnju administracije i šutnju pravosuđa u kontekstu Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 1999., uzrokovanim činjenicom da su izvan ustavnosudske zaštite ostali građani kojima sudski postupci nisu riješeni u razumnim rokovima v. Omejec, J.: „Razumni rok“ u interpretaciji Ustavnog suda Republike Hrvatske, Ustavni sud u zaštiti ljudskih prava: interpretativna uloga

³⁹ Institut zaštite prava na suđenje u razumnom roku bio je reguliran člancima 27. i 28. Zakona o sudovima („Narodne novine“ broj 150/05.).

⁴⁰ Zakonom o sudovima bilo je određeno da stranka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo, može neposredno višem sudu uputiti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, a ukoliko se

sljedno tome, ustavna tužba za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku mogla se podnijeti, na temelju članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), tek nakon iscrpljenog pravnog puta propisanog Zakonom o sudovima.⁴¹

Obiter dicta, zanimljivo je napomenuti da je navedeno zakonsko rješenje doživjelo brojne kritike iz redova doktrine koje su se odnosile kako na razloge za uvođenje novog pravnog sredstva, tako i na odnos između Ustavnog zakona i Zakona o sudovima tj. njegovu neustavnost, ali i na podnormiranost novouvedenog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.⁴²

No, u pravni poredak Republike Hrvatske, promjenom Zakona o sudovima iz 2009. godine, uveden je još jedan institucionalni stupanj zaštite prava na suđenje u razumnom roku, odnosno uvedeno je novo pravno sredstvo za zaštitu tog prava i to žalba tročlanom Vijeću Vrhovnog suda.⁴³ Stoga se od 2009. godine postupak zaštite prava na suđenje u razumnom roku odvijao u najmanje dva stupnja pred nadležnim redovnim i specijaliziranim sudovima Republike Hrvatske, pri čemu je novouvedeno tročlano sudsko Vijeće Vrhovnog suda o zaštiti tog ustavnog prava rješavalo kao sud posljednjeg stupnja.

zahtjev odnosi na postupak koji je u tijeku pred Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske, Visokim prekršajnim sudom Republike Hrvatske ili Upravnim sudom Republike Hrvatske, o zahtjevu će odlučiti Vrhovni sud. Nadalje, nadležni sudovi, postupajući u povodu podnesenog zahtjeva, mogli su s jedne strane ubrzati sudski postupak određivanjem roka u kojem je sud pred kojim je postupak u tijeku morao odlučiti, te s druge strane naložiti Republici Hrvatskoj da osobi čije je pravo na suđenje u razumnom roku bilo povrijeđeno isplati određenu primjerenu naknadu. V. članke 27. i 28. Zakona o sudovima („Narodne novine“ broj 150/05.). Više o navedenoj izmjeni hrvatskog sustava zaštite prava na suđenje u razumnom roku v. Potočnjak, Ž.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku nakon stupanja na snagu novog Zakona o sudovima, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2006., vol. 6, br. 4, str. 13.-31.

⁴¹ V. članak 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 99/99., 29/02., 49/02. – pročišćeni tekst).

⁴² Više o tome v. Crnić, J.: (Ne)ustavni apsurd (ne)razumnog roka u primjeni članka 29. Ustava: O bilokaciji nadležnosti, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2008., vol. 8, br. 3, str. 1.-8.; Ljubić, D.: Ustavnosudska zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda – ustavna tužba (ustavna žalba), doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011., str. 391.-393.; Perin Tomičić, I.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj s osobitim osvrtom na problem okončanih predmeta, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2007., vol. 28, br. 2, str. 1367.-1371.; Uzelac, A.: O razvoju pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Afirmacija ili kapitulacija u borbi za djelotvorno pravosuđe?, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., vol. 62, br. 1-2, str. 379.-381.

⁴³ Člankom 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima („Narodne novine“ broj 153/09.) izmijenjen je dotadašnji članak 28. Zakona o sudovima kojim je bilo propisano: „Protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske žalba nije dopuštena ali se može pokrenuti ustavna tužba“, na način da je uvedeno novo pravno sredstvo protiv rješenja Vrhovnog suda: žalba tročlanom Vijeću Vrhovnog suda kojim je taj sud odlučio o žalbi protiv rješenja nižestupanjskog nadležnog suda o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku (v. članak 28. stavke 5. i 6. Zakona o sudovima).

Ovdje valja apostrofirati da je Ustavni sud, smatrajući da je na opisani način osigurana djelotvorna pravna zaštita ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, u rješenju broj: U-IIIIVs-3669/2006 i dr. od 2. ožujka 2010., utvrdio da se od stupanja na snagu navedene promjene Zakona o sudovima zaštita tog ustavnog prava pred Ustavnim sudom osigurava u redovitom postupku koji se pokreće ustavnom tužbom na temelju članka 62. Ustavnog zakona protiv pojedinačnog akta tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je meritorno odlučeno o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, a koja se podnosi nakon što je iscrpljen dopušteni put pravne zaštite.⁴⁴

Budući da Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima iz 2009. godine nije sadržavao prijelaznu odredbu koja bi propisivala postupanje Ustavnog suda s predmetima oznake U-IIIIVs⁴⁵ koji su na Ustavnom sudu bili zaprimljeni prije i poslije 29. prosinca 2009. (tzv. zatečeni predmeti), Ustavni sud sam je, u istom rješenju, utvrdio da od dana stupanja na snagu predmetnog Zakona, svaku ustavnu tužbu podnesenu protiv rješenja Vrhovnog suda, donesenog na temelju članaka 27. i 28. Zakona o sudovima, treba smatrati žalbom upućenom Vijeću Vrhovnog suda, u smislu prethodno citiranog članka 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima. Stoga je Ustavni sud sve zatečene predmete signature U-IIIIVs ustupio na daljnje rješavanje nadležnom Vijeću Vrhovnog suda.⁴⁶

Naglašavamo da je Ustavni sud, sukladno članku 63. Ustavnog zakona, i nadalje ostao nadležan za odlučivanje o povredi ustavnog prava na suđenje u razumnom roku u slučaju kad Vrhovni sud, pred kojim se vodi postupak u posljednjem stupnju odlučivanja o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, ne odluči o pravnom sredstvu stranke u razumnom roku.⁴⁷

Međutim, novim Zakonom o sudovima iz 2013. godine propisan je drugačiji model zaštite prava na suđenje u razumnom roku u odnosu na onaj koji je bio na snazi u ranijem zakonodavnom razdoblju. Naime, novi model, koji do danas nije mijenjan, obuhvaća dva pravna sredstva: zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku (tzv. ubrzavajuće

⁴⁴ Ustavni sud je, naime, ocijenio da je citiranim člankom 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima, koji uvodi najmanje dva stupnja sudske zaštite pred redovnim i specijaliziranim sudovima, osigurana djelotvorna pravna zaštita prava na suđenje u razumnom roku. V. rješenje Ustavnog suda broj: U-IIIIVs-3669/2006 i dr. od 2. ožujka 2010. („Narodne novine“ broj 34/10.).

⁴⁵ Riječ je o ustavnosudskim postupcima, pokrenutim na temelju članka 62. Ustavnog zakona, u povodu ustavne tužbe protiv rješenja Vrhovnog suda kojim je riješeno o žalbi u postupku za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. O tipologiji označavanja ustavnosudskih predmeta u postupcima povodom ustavnih tužbi bit će više riječi u nastavku teksta.

⁴⁶ V. rješenje Ustavnog suda broj: U-IIIIVs-3669/2006 i dr. od 2. ožujka 2010. („Narodne novine“ broj 34/10.).

⁴⁷ Ovdje je riječ o ustavnosudskim postupcima, pokrenutim na temelju članka 63. Ustavnog zakona, u povodu ustavne tužbe i prije no što je iscrpljen pravni put zbog nerazumno dugog trajanja sudskog postupka na Vrhovnom sudu, signature U-IIIIVs.

pravno sredstvo) i zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku (tzv. kombinirano, ubrzavajuće-odštetno pravno sredstvo).⁴⁸

Konzekventno, Ustavni sud je vezano uz svoju nadležnost u zaštiti ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, a imajući u vidu da je zakonodavac u Zakonu o sudovima iz 2013. godine propisao pravna sredstva za ubrzanje sudskih postupaka i za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, rješenjem broj: U-III A-322/2014 od 23. prosinca 2014. utvrdio dva pravila.⁴⁹ Prvo pravilo odnosi se na to da povreda ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, to jest dugotrajnost postupka odlučivanja o glavnoj stvari u kojoj se odlučuje o pravima i obvezama podnositelja odnosno o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, kao i djelotvornost pravnih sredstava po Zakonu o sudovima iz 2013. godine, u svakom pojedinom konkretnom slučaju može biti ispitana u ustavnosudskom postupku pokrenutom ustavnim tužbom podnesenom na temelju članka 62. Ustavnog zakona, u povodu odluke o glavnoj stvari odnosno samom meritumu nakon iscrpljenog dopuštenog pravnog puta, ili u postupku pokrenutom ustavnim tužbom na temelju članka 63. Ustavnog zakona, dakle, dok postupak o glavnoj stvari još nije okončan. Drugo pravilo glasi: „pored općih postupovnih pretpostavki koje mora ispunjavati svaka ustavna tužba, pretpostavka za odlučivanje o ustavnoj tužbi u kojoj je istaknuta povreda ustavnog prava na suđenje u razumnom roku (bilo na temelju članka 62. ili članka 63. Ustavnog zakona), u pravilu jest i ta da je podnositelj prethodno koristio sva dopuštena pravna sredstva protiv nerazumne duljine postupka“.⁵⁰

Imajući u vidu sve navedeno može se zaključiti da je Republika Hrvatska nizom normativnih intervencija u ustavnim i zakonskim tekstovima prošla razvojni put od razdoblja bez odgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku preko razdoblja djelomično odgovarajuće zaštite pa sve do razdoblja s Europskom konvencijom odnosno judikaturom Europskog suda usklađenijim rješenjima.

⁴⁸ Novi model zaštite prava na suđenje u razumnom roku razrađen je u glavi VI. „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku“ Zakona o sudovima („Narodne novine“ broj 28/13.) u kojoj je zakonodavac propisao pravna sredstva za ubrzanje sudskih postupaka i za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, a koja naknada u jednom predmetu ne može iznositi više od 35.000,00 kuna.

⁴⁹ V. rješenje Ustavnog suda broj: U-III A-322/2014 od 23. prosinca 2014. („Narodne novine“ broj 8/15.).

⁵⁰ O razvoju pravne zaštite ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, uz citirana rješenja, v., primjerice, i odluku Ustavnog suda broj: U-III A-1031/2014 od 27. travnja 2016. („Narodne novine“ broj 50/16.) te recentniju odluku broj: U-III A-2593/2020 od 17. veljače 2021. („Narodne novine“ broj 27/21.).

4. USTAVNA TUŽBA KAO SREDSTVO ZAŠTITE PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

4.1. O ustavnoj tužbi i Ustavnom sudu Republike Hrvatske

Ustavom je, uz zakonodavnu, izvršnu i sudbenu vlast, ustrojen i Ustavni sud, kojeg se još uvijek učestalo smatra dijelom sudbene vlasti premda je riječ o tzv. „među-vlasti“ ili „četvrtoj državnoj vlasti“.⁵¹ Položaj Ustavnog suda, koji nije iznad izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti koje su po načelu diobe vlasti određene kao samostalne i neovisne, determiniran je njegovom osnovnom i najvažnijom nadležnošću koja se ogleda kroz zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom u postupku individualne ustavne kontrole (pružanje zaštite ustavnosti *in concreto*) te kroz apstraktnu kontrolu zakona i podzakonskih akata (pružanje zaštite ustavnosti *in abstracto*).⁵²

Valja naglasiti da uz to što je ustavotvorac učinio distinkciju između Ustavnog suda i ustrojstva državne vlasti na način da je ustavno sudstvo statuirao u zasebnoj glavi V. Ustava, dok je ustrojstvo državne vlasti zbirno statuirano u glavi IV. Ustava, Ustavni sud djeluje isključivo na temelju normi ustavne snage. Naime, Ustavni sud djeluje samo na temelju Ustava i Ustavnog zakona koji ima snagu Ustava.⁵³ Drugim riječima, položaj, nadležnost, te sva druga pitanja relevantna za djelovanje Ustavnog suda uređeni su isključivo pravnim aktima ustavnog karaktera i ustavnopravne snage, što odražava njegovu posebnost koja ga nedvojbeno razlikuje od svih triju sastavnica državne vlasti u sustavu podjele vlasti.⁵⁴ *Obiter dicta*, spomenimo još da je unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda uređeno Poslovníkom Ustavnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Poslovník), kojeg donosi i tumači Ustavni sud.⁵⁵

⁵¹ Primjerice, Ustavni sud je još 1995. godine u svom rješenju naveo kako „nije svrstan niti u jednu od triju vlasti, a nadzire sve tri državne vlasti u pogledu ustavnosti i zakonitosti, dakako samo u nadležnostima utvrđenim Ustavom. Ustavni sud hijerarhijski ipak nije iznad njih a niti je njihov dio.“ V. rješenje Ustavnog suda broj: U-I-143/1995 od 15. veljače 1995. („Narodne novine“ broj 88/09. i 18/95. – ispravak).

⁵² Nadležnosti Ustavnog suda stipulirane su člankom 129. Ustava.

⁵³ V. članak 132. stavak 2. Ustava i članak 2. stavak 1. Ustavnog zakona.

⁵⁴ O svom položaju i ovlastima u strukturi državne vlasti Ustavni sud izrazio je stajalište u više svojih odluka i rješenja. Primjerice, u rješenju broj: U-I-238/1995 i U-I-797/1997 od 11. lipnja 1998. Ustavni sud naveo je: „Položaj i djelokrug Ustavnog suda uređeni Ustavom i Ustavnim zakonom određeni su na način da Ustavni sud ima poseban položaj i ovlasti, izvan zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, ustrojene načelom trodiobe vlasti iz članka 4. Ustava.“ V. rješenje Ustavnog suda broj: U-I-238/1995 i U-I-797/1997 od 11. lipnja 1998. („Narodne novine“ broj 91/98.).

⁵⁵ O samoj primjeni Poslovníka brine predsjednik Ustavnog suda. V. Poslovník Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 181/03., 16/06., 30/08., 123/09., 63/10., 121/10., 19/13., 37/14. i 2/15.), te članak 132. stavak 3. Ustava i članak 2. stavke 3. i 4. Ustavnog zakona. Više o ustavnopravnom položaju Ustavnog suda v. Šarin, D.: Položaj Ustavnog suda Republike Hrvatske s motrišta diobe vlasti i ustavne garancije njegove neovisnosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., vol. 62, br. 5-6, str. 1379.-1412.

Premda Ustavni sud ima vrlo široke nadležnosti posebno se ističe zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom, koja se ostvaruje odlučivanjem o ustavnim tužbama podnesenima protiv tijela državne i javne vlasti. Ustavnom sudu, naime, svatko može podnijeti ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Napominjemo da u slučaju kada je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna se tužba može podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen. U stvarima u kojima je dopušten upravni spor, odnosno ako je dopuštena revizija u parničnom ili izvanparničnom postupku, smatrat će se da je pravni put iscrpljen tek nakon što je odlučeno i o tim pravnim sredstvima.⁵⁶

Sažeto:

- a) svaka fizička ili pravna osoba koja smatra da joj je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom može Ustavnom sudu podnijeti ustavnu tužbu,⁵⁷
- b) predmet ustavne tužbe mogu biti samo pojedinačni akti tijela državne vlasti, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima,⁵⁸
- c) pojedinačnim aktima treba biti odlučeno o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela,⁵⁹

⁵⁶ Usp. članak 129. Ustava i članak 62. Ustavnog zakona.

⁵⁷ To konkretno znači da pravna ili fizička osoba može podnijeti ustavnu tužbu samo u slučaju povrede njezinih osobnih prava ili temeljnih sloboda, dakle, podnositelj ustavne tužbe mora imati osobni i stvarni interes za osporavanje pojedinačnog akta tijela državne vlasti, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima. Međutim, u slučaju podnošenja ustavne tužbe od strane pravne osobe, istu je ovlaštena podnijeti samo ona pravna osoba koja može biti nositelj prava i sloboda zajamčenih Ustavom.

⁵⁸ Ovdje valja reći da tim pojedinačnim aktima treba biti povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom da bi se mogla podnijeti ustavna tužba, što znači da u trenutku podnošenja ustavne tužbe mora egzistirati određeni pravni akt kojim je podnositelju povrijeđeno neko ustavno pravo. Ustavni sud izradio je popis svih akata koji se ne smatraju pojedinačnim aktima u smislu članka 62. Ustavnog zakona, a za predmetnu temu rada važno je napomenuti i da se svi oni akti koje Ustavni sud ne smatra pojedinačnim aktima u smislu članka 62. Ustavnog zakona, prema jurisprudenciji Ustavnog suda ne smatraju ni pojedinačnim aktima za podnošenje ustavne tužbe i prije nego što je iscrpljen pravni put u smislu članka 63. Ustavnog zakona. V. Popis pojedinačnih akata koji se ne smatraju aktima iz članka 62. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (www.usud.hr), pristupljeno 4. listopada 2021.

⁵⁹ Dakle, jedan od uvjeta za podnošenje ustavne tužbe jest da je osporavanim aktom odlučeno o pravima i obvezama podnositelja ustavne tužbe, odnosno da je tim aktom odlučeno o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela počinjenog od strane podnositelja ustavne tužbe.

- d) prava koja se štite u ustavnosudskom postupku su sva ona ljudska prava ili temeljne slobode koje su zajamčene Ustavom,⁶⁰
- e) ustavna tužba je supsidijarno pravno sredstvo jer se može podnijeti tek nakon što je iscrpljen drugi pravni put zaštite ustavnih prava.⁶¹

Za potrebe ovog rada, važno je skrenuti pozornost na postojanje iznimnih situacija u kojima je ipak moguće podnijeti ustavnu tužbu unatoč tome što podnositelj ustavne tužbe u prethodnom postupku nije koristio dopušteno pravno sredstvo odnosno nije iscrpio pravni put. Premda je to moguće i u situaciji kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice, valja podsjetiti da postoji još jedna mogućnost podnošenja ustavne tužbe prije no što je iscrpljen dopušteni pravni put, a odnosi se na situaciju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud, dakle kad je podnositelju ustavne tužbe povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.⁶²

4.2. Ustavnosudski postupci zbog zaštite prava na suđenje u razumnom roku

U radu Ustavnog suda poznato je više tipova ustavnih tužbi koje služe određenoj vrsti konkretne zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u pojedinačnim slučajevima, odnosno riječ je o pet ustavnosudskih postupaka individualne ustavne kontrole koje je nužno apostrofirati jer su se pojedini od njih odnosili/odnose na zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.⁶³

Signature ustavnosudskih predmeta u postupcima individualne ustavne kontrole su sljedeće:⁶⁴

⁶⁰ Drugim riječima, ustavna prava predmet su ustavnosudske zaštite.

⁶¹ Više o ustavnoj tužbi kao supsidijarnom pravnom sredstvu v. Šarin, D.; Šeparović, V.: Ustavna tužba kao posebno (supsidijarno) sredstvo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, FIP - Financije i pravo, Zagreb, 2021., vol. 9, br. 1, str. 21.-52.

⁶² Iznimke od načela supsidijarnosti stipulirane su, uvodno spomenutim, člankom 63. stavkom 1. Ustavnog zakona.

⁶³ *Obiter dicta*, može se napomenuti da je još Poslovníkom iz 2003. godine bila propisana tipologija označavanja svih vrsta predmeta, obzirom na velik broj istih, a razvojem ustavnosudske prakse, osobito u pogledu ustavnih tužbi, dolazilo je do pojedinih izmjena u njihovom označavanju. V. članak 54. Poslovníka Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 181/03.).

⁶⁴ Napominjemo da su oznake svih ustavnosudskih predmeta stipulirane člankom 54. stavkom 1. Poslovníka.

U-III – postupak pokrenut ustavnom tužbom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom (ustavnosudski postupak pokrenut na temelju članka 62. Ustavnog zakona),⁶⁵

U-IIIA – postupak u povodu ustavne tužbe i prije no što je iscrpljen pravni put zbog nerazumno dugog trajanja sudskog postupka na Vrhovnom sudu (ustavnosudski postupak pokrenut na temelju članka 63. Ustavnog zakona),⁶⁶

U-IIIB – postupak u povodu ustavne tužbe i prije no što je iscrpljen pravni put u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice (ustavnosudski postupak pokrenut na temelju članka 63. Ustavnog zakona),⁶⁷

U-IIIBi – postupak u povodu ustavne tužbe i prije no što je iscrpljen pravni put zbog neprovođenja istrage (nedjelotvorna istraga) kaznenih djela vezanih uz članak 2. (pravo na život) i članak 3. (zabrana mučenja) Konvencije (ustavnosudski postupak pokrenut na temelju članka 63. Ustavnog zakona),⁶⁸

U-IIIVs – postupak u povodu ustavne tužbe protiv rješenja Vrhovnog suda kojim je riješeno o žalbi u postupku za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku (ustavnosudski postupak pokrenut na temelju članka 62. Ustavnog zakona).⁶⁹

⁶⁵ Ovdje je riječ o osnovnom tipu ustavne tužbe kojim se pokreće postupak nakon što je iscrpljen dopušteni pravni put.

⁶⁶ Usporedbom svih izmjena i dopuna Poslovnika može se utvrditi da se signatura U-IIIA u gore spomenutom Poslovniku iz 2003. godine odnosila na označavanje ustavnosudskih predmeta u postupcima povodom ustavnih tužbi prije nego što je iscrpljen pravni put zbog nerazumno dugog trajanja sudskog postupka, dok je za označavanje ustavnosudskih predmeta u postupcima povodom ustavnih tužbi prije nego što je iscrpljen pravni put zbog nerazumno dugog trajanja postupka na Vrhovnom sudu, uvedena izmjenama i dopunama Poslovnika iz 2008. godine. V. članak 1. Poslovničke odluke o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 30/08.). Usporedbom svih izmjena i dopuna Poslovnika može se utvrditi da se signatura U-IIIA u gore spomenutom Poslovniku iz 2003. godine odnosila na označavanje ustavnosudskih predmeta u postupcima povodom ustavnih tužbi prije nego što je iscrpljen pravni put zbog nerazumno dugog trajanja sudskog postupka, dok je za označavanje ustavnosudskih predmeta u postupcima povodom ustavnih tužbi prije nego što je iscrpljen pravni put zbog nerazumno dugog trajanja postupka na Vrhovnom sudu, uvedena izmjenama i dopunama Poslovnika iz 2008. godine. V. članak 1. Poslovničke odluke o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 30/08.).

⁶⁷ Riječ je, uz povredu prava na suđenje u razumnom roku, o drugoj iznimci od načela supsidijarnosti.

⁶⁸ Dopunom Poslovnika iz 2015. godine u tipologiju ustavnosudskih postupaka, kao posljednji, uvedeni su postupci povodom ustavnih tužbi zbog nedjelotvorne istrage kaznenih djela vezanih uz pravo na život i zabranu mučenja. V. članak 1. Poslovničke odluke o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 2/15.).

⁶⁹ Dopunom Poslovnika iz 2008. godine uvedena još jedna oznaka zbog nerazumno dugog trajanja postupka, U-IIIVs, za novi tip ustavne tužbe, koja se odnosila na postupke povodom ustavnih tužbi protiv rješenja Vrhovnog suda kojim je riješeno o žalbi u postupku za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. V.

Pri tome ne smijemo zaboraviti da je Ustavni sud, u prethodno citiranom rješenju broj: U-IIIVs-3669/2006 i dr. od 2. ožujka 2010., utvrdio da se od stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima iz 2009. godine svaku ustavnu tužbu podnesenu protiv rješenja Vrhovnog suda, donesenog u postupku za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, treba smatrati žalbom upućenom Vijeću Vrhovnog suda, te sukladno tome sve zatečene predmete oznake U-IIIVs ustupio na daljnje rješavanje nadležnom Vijeću Vrhovnog suda.

Ne treba podsjećati ni da je nakon stupanja na snagu novog Zakona o sudovima iz 2013. godine Ustavni sud, u prezentiranom rješenju broj: U-III A-322/2014 od 23. prosinca 2014., utvrdio da povreda prava na suđenje u razumnom roku, to jest dugotrajnost postupka odlučivanja o glavnoj stvari u kojoj se odlučuje o pravima i obvezama podnositelja odnosno o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, kao i djelotvornost pravnih sredstava po Zakonu o sudovima, u svakom pojedinom konkretnom slučaju može biti ispitana u ustavnosudskom postupku pokrenutom ustavnim tužbom podnesenom na temelju članka 62. Ustavnog zakona, u povodu odluke o glavnoj stvari nakon iscrpljenog dopuštenog pravnog puta, ili u ustavnosudskom postupku pokrenutom na temelju članka 63. Ustavnog zakona, dok postupak o glavnoj stvari još nije okončan.

Sažeto, danas povreda prava na suđenje u razumnom roku može biti ispitana u ustavnosudskom postupku pokrenutom, osnovnim tipom ustavne tužbe, na temelju članka 62. Ustavnog zakona, signature U-III, ili u ustavnosudskom postupku pokrenutom na temelju članka 63. Ustavnog zakona, dok postupak o meritumu još nije okončan, signature U-III A.

No, jedna od pretpostavki za odlučivanje o ustavnoj tužbi u kojoj je istaknuta povreda ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, bilo na temelju članka 62. ili članka 63. Ustavnog zakona, u pravilu jest i ta da je podnositelj prethodno koristio sva dopuštena pravna sredstva protiv nerazumne duljine postupka.

Bez obzira o kojem slučaju je riječ, Ustavni sud, sukladno jurisprudenciji Europskog suda, u ustavnosudskim postupcima odlučujući o pitanju povrede prava na suđenje u razumnom roku razmatra, s jedne strane vremensko razdoblje u kojem je moglo doći do povrede razumnoga roka, a s druge strane kriterije pomoću kojih se može utvrditi je li neki postupak udovoljio standardu razumnog roka.

Prema uzoru na Europski sud, već u počecima pružanja zaštite prava na suđenje u razumnom roku, kroz judikaturu Ustavnog suda, izgradio se stav temeljem kojeg se razumnim trajanjem postupka, u pravilu, ocjenjuje onaj postupak koji po instancijskom stupnju suđenja traje oko tri godine.⁷⁰ Ustavni sud razumnost duljine postupka uvijek

članak 1. Poslovničke odluke o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 30/08.).

⁷⁰ Usp. Smerdel, B.; Sokol, S.: Ustavno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 194.; Ljubić, D.: Ustavnosudska zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda – ustavna tužba (ustavna žalba), doktorska disertacija,

procjenjuje u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja prema sljedećim kriterijima: složenosti predmeta, ponašanju podnositelja i nadležnih tijela, te važnosti predmeta postupka za podnositelja.

Što se tiče visine naknade zbog povrede ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, Ustavni sud prilikom utvrđivanja iste uzima u obzir okolnosti svakog pojedinog predmeta, uz istodobno uvažavanje ukupnih gospodarskih i socijalnih prilika u Republici Hrvatskoj.⁷¹

4.3. Statistička analiza ustavnosudskih predmeta povodom ustavnih tužbi zbog zaštite prava na suđenje u razumnom roku

Uzevši u obzir prethodno razmotrene normativne promjene instituta zaštite prava na suđenje u razumnom roku te činjenicu da je pravo na suđenje u razumnom roku ustavno pravo u Republici Hrvatskoj od 2000. godine, fokusirat ćemo se na podatke o primljenim ustavnosudskim predmetima povodom ustavnih tužbi podnesenih zbog nerazumno dugog trajanja sudskog postupka, signatura U-IIIa i U-IIIVs, statistički analiziranih kroz dva desetogodišnja perioda.

U pogledu zaštite ustavnog prava na suđenje u razumnom roku u razdoblju od 2000. do 2010. godine isticala su se, naime, dva tipa ustavnih tužbi označenih signaturama U-IIIa i U-IIIVs, a s obzirom na sve zakonske promjene navedenog instituta, nesporno je da se najveća promjena dogodila donošenjem Zakona o sudovima iz 2005. godine, što se posljedično odrazilo na strukturu i broj primljenih predmeta povodom ustavnih tužbi zbog povreda prava na suđenje u razumnom roku, bilo na temelju članka 62. ili članka 63. Ustavnog zakona. Navedeno najbolje oslikava prikaz broja primljenih predmeta U-IIIa i U-IIIVs u razdoblju od 2000. do 2010. godine.⁷²

Tablični prikaz broja primljenih predmeta U-IIIa i U-IIIVs u razdoblju 2000. – 2010.

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
U-IIIa	64	43	442	542	925	1433	55	22	55	180	87
U-IIIVs							15	178	181	215	48

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011., str. 387.

⁷¹ V., primjerice, odluku Ustavnog suda broj: IIIA-2593/2020 od 17. veljače 2021. („Narodne novine“ broj 27/21.), te recentne odluke brojeva U-IIIa-4487/2020 od 9. prosinca 2021. („Narodne novine“ broj 147/21.) i U-III-1893/2019 od 22. prosinca 2021. (www.usud.hr.).

⁷² Tablični prikazi broja primljenih predmeta povodom ustavnih tužbi zbog zaštite prava na suđenje u razumnom roku u promatranim razdobljima izrađeni su na temelju uvida u Pregled primljenih predmeta u razdoblju od 1990. do 31. prosinca 2020. (www.usud.hr.), pristupljeno 20. listopada 2021.

Statistički podaci primljenih predmeta U-III A u promatranom razdoblju pokazuju njihov nagli rast u razdoblju od 2002. do 2005. godine te rapidni pad počevši od 2006. godine nakon donošenja Zakona o sudovima iz 2005. godine kojim je, kao što je već rečeno, pružanje zaštite ustavnog prava na suđenje u razumnom roku prošireno na redovne i specijalizirane sudove.⁷³ Inspekcijom tablice može se utvrditi da je broj ustavnih tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, oznake U-III A, porastao sa 64 u 2000. godini na čak 1433 u 2005. godini, te da se broj takvih ustavnih tužbi drastično smanjio u 2006. godini na svega 55. Drugim riječima, učinak predmetnog Zakona o sudovima očitovao se u smanjenju broja ustavnih tužbi signature U-III A za 96,2 %.

Ovdje valja podsjetiti da je do 2006. godine ustavna tužba bila jedino pravno sredstvo u Republici Hrvatskoj za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, a Ustavni je sud bio nadležan u prvom i posljednjem stupnju za zaštitu tog prava u ustavnosudskom postupku u kojem se nastojalo ubrzati donošenje sudskih odluka određivanjem roka u kojem nadležni sud mora donijeti odluku, ali i osigurati primjerenu naknadu osobama kojima je povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku. Navedeno je, kao što je prikazano u tablici, rezultiralo zaprimanjem velikog broja ustavnih tužbi koje su se odnosile na povredu prava na suđenje u razumnom roku, a s obzirom na činjenicu da se broj takvih ustavnih tužbi svake godine progresivno povećavao Ustavni sud postao je preopterećen i onemogućen da na primjeren način i u razumnim rokovima rješava predmete iz svoje nadležnosti.⁷⁴

Stoga je Ustavni sud izvijestio Hrvatski sabor o uočenim problemima te prijekoj potrebi da o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku odlučuju redovni i specijalizirani sudovi, a da Ustavni sud ostane nadležan za odlučivanje tek nakon što stranke iskoriste sva sredstva zaštite tog prava pred nadležnim sudovima. Ustavni sud je, naime, smatrao da se zbog činjenice što se pred hrvatskim sudovima nalaze brojni neriješeni predmeti može očekivati da će i dalje rasti broj ustavnih tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, te da je u Zakonu o sudovima potrebno urediti postupak zaštite prava na suđenje u razumnom roku na način da redoviti i specijalizirani sudovi sudjeluju u utvrđivanju povreda prava na suđenje u razumnom roku određivanjem rokova u kojima se mora okončati sudski postupak te određivanjem primjerene naknade za pretrpljenu povredu.⁷⁵

⁷³ Naime, svi sudovi koji su odlučivali o takvom zahtjevu mogli su dosuditi naknadu zbog prekomjerne duljine postupka i u isto vrijeme odrediti rok u kojemu niži sud mora donijeti svoju odluku. Drugačije rečeno, novo pravno sredstvo bilo je kombinirano, odštetno-ubrzavajuće jer se moglo iskoristiti za ubrzanje postupka, ali i za pružanje primjerene naknade za odugovlačenja postupka do kojih je već došlo. Naglašavamo da je Europski sud novouvedeno pravno sredstvo općenito smatrao djelotvornim u smislu članka 13. Konvencije, kojim je određeno: „Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.“

⁷⁴ Više o problemima i prijedlozima mogućih rješenja v. Potočnjak, Ž.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku – neki prijedlozi za unaprjeđenje hrvatskog sustava na temelju stranih iskustava, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2005., vol. 5, br. 4, str. 1.-15.

⁷⁵ Pored navedenog, radi uređivanja učinkovitog sustava zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamče-

Uvođenjem nove signature U-IIIIVs, na tabličnom prikazu broja primljenih predmeta U-IIIa i U-IIIIVs u razdoblju od 2000. do 2010. godine, primjetan je trend rasta primljenih predmeta povodom ustavnih tužbi protiv rješenja Vrhovnog suda kojim je riješeno o žalbi u postupku za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u razdoblju od 2006. do 2009. godine, te značajan pad istih u 2010. godini.⁷⁶

Nakon ustupanja svih neriješenih predmeta koji su se na Ustavnom sudu vodili pod signaturom U-IIIIVs nadležnom Vijeću Vrhovnog suda, Ustavni sud od 2011. godine više nema zaprimljenih predmeta pod navedenom oznakom, a što je razvidno iz tabličnog prikaza broja primljenih predmeta U-IIIa i U-IIIIVs u razdoblju od 2011. do 2020. godine.

Tablični prikaz broja primljenih predmeta U-IIIa i U-IIIIVs u razdoblju 2011. – 2020.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
U-IIIa	146	235	151	132	72	41	75	70	83	136	1141
U-IIIIVs											0

Konačno, valja obratiti pozornost na porast broja primljenih predmeta povodom ustavnih tužbi signature U-IIIa u 2020. godini od 63,8% u odnosu na prethodnu godinu, u kojoj je već bilježen rast od 18,6%, te stoga i na mjere potrebne za promjenu negativnog trenda.⁷⁷

5. PROBLEMI UZROKOVANI POSTOJEĆIM ZAKONODAVNIM MODELOM ZAŠTITE PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

Iako je danas u našem pravnom sustavu institut zaštite prava na suđenje u razumnom roku normativno uređeniji nego u prethodno opisanim razdobljima njegova razvoja, činjenica je da problemi u praksi i dalje postoje.⁷⁸ Naime, unatoč tome što je današnja

nih Ustavom, uključujući zaštitu ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, Ustavni sud izvijestio je Hrvatski sabor i o potrebi izmjene ili eventualnog donošenja novog Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. No, unatoč tome Ustavni zakon do danas nije mijenjan ni dopunjavao. V. Izvješće Ustavnog suda broj: U-X-835/2005 od 24. veljače 2005. („Narodne novine“ broj 30/05.).

⁷⁶ Ustavni je sud takvih predmeta do 2010. godine zaprimio 638, a razlog pada broja primljenih predmeta u 2010. godini ogleda se u prethodno analiziranim zakonskim promjenama.

⁷⁷ Statističku analizu primljenih i riješenih predmeta povodom svih pet tipova ustavnih tužbi od početka djelovanja Ustavnog suda do kraja 2020. godine v. Šarin, D; Šeparović, V.: Ustavna tužba kao posebno (supsidijarno) sredstvo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, FIP - Financije i pravo, Zagreb, 2021., vol. 9, br. 1, str. 21.-52.

⁷⁸ Budući da je Republika Hrvatska u jednom trenutku bilježila podatke od čak 1.600.000 neriješenih predmeta, pojedini autori smatrali su da bi, bez obzira na to što se od sudaca očekuje ispunjenje dva naizgled

situacija glede ukupnog broja neriješenih predmeta na sudovima znatno bolja nego prethodnih godina jer je na dan 31. 12. 2020. neriješenih predmeta bilo 464.770, problem i dalje čine „stari predmeti“ tj. predmeti koji se na sudovima vode više od 10 godina, a kojih je bilo 8.426, dok ih je godinu dana ranije bilo 8.176.⁷⁹ Uočljiv je, dakle, trend rasta starih neriješenih predmeta, tijekom 2020. godine, čiji broj se povećao za 3% (250 predmeta), a nesporno je da upravo takvi predmeti generiraju najveći broj zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku odnosno ustavnih tužbi.

Općenito gledano, kako to zaključuje Ustavni sud u Izvješću o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku uređenju člancima 63.-70. Zakona o sudovima, najučinkovitije rješenje za sprječavanje nerazumno dugog trajanja sudskih postupaka je pravno sredstvo namijenjeno ubrzanju postupka dok do povrede još nije ni došlo, što znači da takvo pravno sredstvo treba ponajprije imati preventivnu svrhu kako bi spriječilo da do povrede prava na suđenje u razumnom roku uopće dođe.⁸⁰

No, praksa pokazuje da postojeće sredstvo za ubrzanje sudskog postupka, stipulirano člankom 64. stavkom 1. točkom 1. Zakona o sudovima iz 2013. godine,⁸¹ ne ispunjava svoju preventivnu ulogu jer će zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, u pravilu, biti usvojen samo ako postupak već predugo traje, odnosno samo ako predsjednik suda smatra da postupak predugo traje.⁸² Postojeće sredstvo za ubrzanje sudskog postupka ne može se, dakle, koristiti radi sprječavanja predstojeće povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Dodatno, pravno sredstvo namijenjeno isključivo ubrzanju sudskog postupka ne može biti učinkovito za ispravljanje onih situacija u kojima postupak već predugo traje

disparatna zahtjeva jer se s jedne strane očekuje zakonita pravda, a s druge strane efikasna pravda, pojam razumnog roka trebalo sagledavati iz pozicije kompleksnosti predmeta te, stoga, urediti zakonske odredbe na način da propisuju najduži mogući rok trajanja postupaka. V. Radolović, A.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku – realna mogućnost, (pre)skupa avantura ili utopija?, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008., vol. 29, br. 1, str. 26.

⁷⁹ Podaci o „starim predmetima“ odnose se na općinske, trgovačke i županijske sudove te Visoki trgovački sud Republike Hrvatske. V. Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2020. godinu (www.vsrh.hr), pristupljeno 15. studenoga 2021.

⁸⁰ V. Izvješće o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku uređenju člancima 63.-70. Zakona o sudovima („Narodne novine“ broj 28/13., 33/15., 82/15. i 67/18.) Ustavnog suda broj: U-X-4090/2020 od 23. veljače 2021. („Narodne novine“ broj 21/21.).

⁸¹ Naime, kao što je već rečeno, novi model zaštite prava na suđenje u razumnom roku obuhvaća dva pravna sredstva: zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, stipuliran člankom 64. stavkom 1. točkom 1. Zakona o sudovima (tzv. ubrzavajuće pravno sredstvo) i zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, stipuliran člankom 64. stavkom 1. točkom 2. Zakona o sudovima (tzv. kombinirano, ubrzavajuće-odštetno pravno sredstvo).

⁸² O tome v. odluke Ustavnog suda broj: U-III-A-1038/2020 od 9. rujna 2020. („Narodne novine“ broj 111/20.) i U-III-A-51/2020 od 7. listopada 2020. („Narodne novine“ broj 120/20.), te recentnu odluku broj: U-III-A-4487/2020 od 9. prosinca 2021. („Narodne novine“ broj 147/21.).

odnosno u kojem je već došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku jer, sukladno judikaturi Europskog suda, mora biti popraćeno i odštetnim pravnom sredstvom. Europski sud, naime, pitanje povrede nekog Konvencijom zajamčenog prava razmatra s dva aspekta: je su li nacionalne vlasti priznale, bilo izričito ili u biti, povredu prava podnositelja zahtjeva zajamčenih Konvencijom, te je li za tako utvrđenu povredu podnositelj zahtjeva dobio zadovoljštinu tj. odgovarajuću naknadu, što znači da žrtva povrede nekog Konvencijom zajamčenog prava prestaje biti žrtvom te povrede tek kumulativnim ispunjenjem navedenih pretpostavki.⁸³

Budući da se kombinirano, ubrzavajuće-odštetno pravno sredstvo kakvo predviđa sadašnji zakonodavni model može koristiti samo u onoj situaciji u kojoj sudac propusti donijeti odluku u naloženom mu roku, kao neučinkovito nije u skladu s člankom 13. Konvencije.⁸⁴

Imajući u vidu navedeno može se konstatirati da su postojeća pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku učinkovita samo za popravljavanje onih situacija u kojima je do povrede već došlo, a sudac kojemu je naloženo donijeti odluku u određenom roku to propusti učiniti. Drugim riječima, postojeća pravna sredstva nisu učinkovita za sprječavanje predstojećih povreda prava na suđenje u razumnom roku, kao ni u onim situacijama u kojima je do povrede već došlo, a sudac u naloženom mu roku donese odluku, jer stranka u tom slučaju nema na raspolaganju odštetno pravno sredstvo za već utvrđenu povredu.

Premda Ustavni sud na uočene probleme reagira u pojedinačnim slučajevima nastojeći nadomjestiti nedostatke u postojećem zakonodavnom modelu, postupanje Ustavnog suda u pojedinačnim slučajevima ne može zamijeniti nužnost zakonodavne intervencije.⁸⁵

Stoga se, sukladno ocjeni Ustavnog suda, može zaključiti da sadašnji zakonodavni model ne ispunjava svoju svrhu u navedenim situacijama te ga je potrebno doraditi.⁸⁶ Naime, bez djelotvorne zaštite prava na suđenje u razumnom roku u sudskim postupcima, taj institut postaje samo *lex imperfecta*, što u konačnici rezultira perpetuiranjem postojećih problema.

⁸³ V., primjerice, predmete Europskog suda Peša protiv Hrvatske (2010.), § 75. i Amuur protiv Francuske (1996.), § 36.

⁸⁴ Više o tome v. u predmetima Europskog suda Novak protiv Hrvatske (2016.); Marić protiv Hrvatske (2020.); Glavinić i Marković protiv Hrvatske (2020.); Kirinčić i drugi protiv Hrvatske (2020.).

⁸⁵ V. rješenje Ustavnog suda broj: U-I-1553/2013 i dr. od 16. listopada 2018. („Narodne novine“ broj 99/18.), te već citirano rješenje Ustavnog suda broj: U-III-A-322/2014 od 23. prosinca 2014. („Narodne novine“ broj 8/15.).

⁸⁶ V., prethodno citirano, Izvješće o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku uređenoj člancima 63.-70. Zakona o sudovima („Narodne novine“ broj 28/13., 33/15., 82/15. i 67/18.) Ustavnog suda broj: U-X-4090/2020 od 23. veljače 2021. („Narodne novine“ broj 21/21.).

6. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Iako pravo na suđenje u razumnom roku čini dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske od 1997. godine odnosno od dana stupanja na snagu Zakona o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i protokola br. 1, 4, 6, 7 i 11 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pravo na donošenje sudske odluke u razumnom roku ustavno je pravo u Republici Hrvatskoj tek od stupanja na snagu Promjene Ustava Republike Hrvatske iz 2000. godine.⁸⁷ Konzekventno, ustavnosudska zaštita prava na suđenje u razumnom roku odvijala se sukladno razvoju tog pravnog instituta.

Drugim riječima, ustavnosudska zaštita ustavnog i konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku prošla je više razvojnih stadija, počevši s pozicijom Ustavnog suda kao jedinim tijelom determiniranim za pružanje zaštite prava na suđenje u razumnom roku, nadležnim u prvom i posljednjem stupnju i ustavnom tužbom, podnesenom na temelju članka 63. Ustavnog zakona, kao jedinim pravnim sredstvom za zaštitu tog prava u Republici Hrvatskoj.

Danas povreda prava na suđenje u razumnom roku, to jest dugotrajnost postupka odlučivanja o glavnoj stvari u kojoj se odlučuje o pravima i obvezama podnositelja odnosno o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, kao i djelotvornost pravnih sredstava po Zakonu o sudovima, u svakom pojedinom konkretnom slučaju može biti ispitana u ustavnosudskom postupku pokrenutom ustavnom tužbom podnesenom na temelju članka 62. Ustavnog zakona, u povodu odluke o glavnoj stvari nakon iscrpljenog dopuštenog pravnog puta, ili u ustavnosudskom postupku pokrenutom na temelju članka 63. Ustavnog zakona, dok postupak o meritumu još nije okončan.

No, valja ponoviti da je, pored općih postupovnih pretpostavki koje mora ispunjavati svaka ustavna tužba, pretpostavka za odlučivanje o ustavnoj tužbi u kojoj je istaknuta povreda ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, bilo na temelju članka 62. ili članka 63. Ustavnog zakona, u pravilu, i ta da je podnositelj prethodno koristio sva dopuštena pravna sredstva protiv nerazumne duljine postupka.

S obzirom da dugotrajnost sudskih postupaka odnosno kršenje prava na suđenje u razumnom roku i dalje generira ustavne tužbe evidentno je da se njegova zaštita ne može uspješno ostvarivati samo ustavnim tužbama jer izvorni se problem ne može riješiti ustavnosudskim postupcima. Dodatno, sva dopuštena pravna sredstva u svrhu ubrzanja sudskih postupaka bit će i nadalje nedostatna bez sustavnih promjena prvenstveno usmjerenih na otklanjanje samog uzroka problema.

⁸⁷ Ispitivanje razumnosti trajanja sudskih postupaka prije 5. studenoga 1997. godine, u pravilu, nije moglo biti predmetom ustavnosudskih postupaka jer u dotadašnjem pravnom poretku Republike Hrvatske pravo na suđenje u razumnom roku nije postojalo. V., primjerice, odluku Ustavnog suda broj: U-III A-829/2002 od 24. ožujka 2004. („Narodne novine“ broj 44/04.).

Stoga smatramo da unatoč tome što Ustavni sud na uočene probleme reagira u konkretnim ustavnosudskim postupcima, nastojeći nadomjestiti i u radu apostrofirane nedostatke u postojećem zakonodavnom modelu zaštite prava na suđenje u razumnom roku, postupanje Ustavnog suda u pojedinačnim slučajevima ne može supstituirati nužnost zakonodavne intervencije.

LITERATURA

1. Crnić, J.: (Ne)ustavni apsurdi (ne)razumnog roka u primjeni članka 29. Ustava: O bilokaciji nadležnosti, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2008., vol. 8, br. 3, str. 1.-8.
2. Goranić, I.: Suđenje u „razumnom roku“ - jedan od uvjeta za pravično suđenje (članak 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), Vladavina prava, Zagreb, 2000., god. 4, br. 6, str. 47.-63.
3. Krapac, D.: Trajanje kaznenog postupka i pravo na kazneno suđenje u razumnom roku, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2013., vol. 63, br. 1, str. 5.-70.
4. Ljubić, D.: Ustavnosudska zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda - ustavna tužba (ustavna žalba), doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011.
5. Omejec, J.: Vijeće Europe i europska unija, institucionalni i pravni okviri, Novi informator, Zagreb, 2008.
6. Omejec, J.: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasbourški *acquis*, Novi informator, Zagreb, 2013.
7. Omejec, J.: „Razumni rok“ u interpretaciji Ustavnog suda Republike Hrvatske, Ustavni sud u zaštiti ljudskih prava: interpretativna uloga Ustavnog suda, Hrvatski pravni centar: „Organizator“, Zagreb, 2000., str. 131.-150.
8. Perin Tomičić, I.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku s osobitim osvrtom na problem okončanih predmeta, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2007., vol. 28, br. 2, str. 1353.-1375.
9. Potočnjak, Ž.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku - neki prijedlozi za unaprjeđenje hrvatskog sustava na temelju stranih iskustava, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2005., vol. 5, br. 4, str. 1.-15.
10. Potočnjak, Ž.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku nakon stupanja na snagu novog Zakona o sudovima, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2006., vol. 6, br. 4, str. 13.-31.
11. Radolović, A.: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku - realna mogućnost, (pre) skupa avantura ili utopija?, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008., vol. 29, br. 1, str. 277.-315.

12. Smerdel, B.; Sokol, S.: *Ustavno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2009.
13. Šarin, D.: *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kroz odnos Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Republike Hrvatske na primjeru zaštite ljudskog prava na pristup sudu*, Pravni vjesnik, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2014., god. 30, br. 3-4, str. 77.-100.
14. Šarin, D.: *Pravo na pristup sudu u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Pravni vjesnik, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2015., god. 31, br. 3-4, str. 267.-296.
15. Šarin, D.: *Položaj Ustavnog suda Republike Hrvatske s motrišta diobe vlasti i ustavne garancije njegove neovisnosti*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., vol. 62, br. 5-6, str. 1379.-1412.
16. Šarin, D.; Šeparović, V.: *Ustavna tužba kao posebno (supsidijarno) sredstvo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda*, FIP - Financije i pravo, Zagreb, 2021., vol. 9, br. 1, str. 21.-52.
17. Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2009., vol. 30, br. 1, str. 333.-372.
18. Uzelac, A.: *Hrvatsko procesno pravo i jamstvo pravičnog postupka iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 1998., vol. 19, Supplement, str. 1005.-1030.
19. Uzelac, A.: *O razvoju pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Afirmacija ili kapitulacija u borbi za djelotvorno pravosuđe?*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2012., vol. 62, br. 1-2, str. 359.-396.
20. Vajić, N.: *Duljina sudskog postupka u Hrvatskoj i praksa Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2001., vol. 51, br. 5, str. 981.-990.
21. Zupančič, B. M.: *On the Interpretation of Legal Precedents and of the Judgements of the European Court of Human Rights*, The Owl of Minerva, Essays on Human Rights, Eleven International Publishing, Utrecht, 2008., str. 351.-392.

Propisi

1. Ustav Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 05/14.)
2. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 13/91.)
3. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 99/99., 29/02., 49/02. – pročišćeni tekst)

4. Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“ broj 65/91., 27/92., 34/92.)
5. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine - Međunarodni ugovori“ broj 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.)
6. Zakon o sudovima („Narodne novine“ broj 150/05., 16/07., 113/08., 153/09.)
7. Zakon o sudovima („Narodne novine“ broj 28/13., 33/15., 82/15., 82/16., 67/18., 126/19., 130/20.)
8. Poslovník Ustavnog suda Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 181/03., 16/06., 30/08., 123/09., 63/10., 121/10., 19/13., 37/14., 2/15.)
9. Predmeti Europskog suda za ljudska prava navedeni u radu
10. Odluke, rješenja i izvješća Ustavnog suda Republike Hrvatske navedena u radu
11. Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2020. godinu

CONSTITUTIONAL PROTECTION OF THE CONSTITUTIONAL AND CONVENTIONAL RIGHT TO A TRIAL WITHIN A REASONABLE TIME

Abstract: The paper deals with the constitutional protection of the constitutional and convention right to a trial within a reasonable time in the Republic of Croatia and first deals with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. After that, the constitutional guarantee of the right to a trial within a reasonable time is considered through a normative review of its development. The constitutional complaint as a means of protecting the right to a trial within a reasonable time is analyzed in detail, with special attention being paid to the case law of the Constitutional Court of the Republic of Croatia. Finally, the paper points out the problems caused by the existing legislative model of protection of the right to a trial within a reasonable time.

Keywords: *right to a trial within a reasonable time, constitutional complaint, constitution, Constitutional court, the Convention, European Court for Human Rights, Judiciary Act*